

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА
Број: 71 0 П 169858 17 Рев
Бања Лука, 22.02.2018. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Дарка Осмића, као предсједника вијећа, Тање Бундало и Сенада Тица, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља Ф.У. из Б.Л., кога заступа пуномоћник С.Д., адвокат из Б.Л., против тужене Н.А.А.В. а.д. Б.Л., ради утврђења, вриједност спора 50.000,00 КМ, одлучујући о ревизији тужитеља против пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 169858 15 Гж од 22.12.2016. године, на сједници одржаној дана 22.02.2018. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Бањој Луци број 71 0 П 169858 13 П од 12.12.2014. године утврђено је да су апсолутно ништаве одредбе члана 2, 3. и 12. Уговора о дугорочном кредиту за инвестиционо улагање, уз валутну клаузулу у СНФ број 1633-3-77149/06 од 25.12.2006. године, који је закључен између тужитеља као корисника кредита и тужене као даваоца кредита, у дијелу назнаке валутне клаузуле по средњем курсу, везану за СНФ. Утврђено је да је укупно задужење тужитеља према наведеном уговору у моменту закључења уговора без примјене валутне клаузуле износ од 243.884,20 КМ, који представља основицу за обрачун кредита, увећану за уговорену камату од 7 % према означеном уговору. Утврђено је да је укупно задужење тужитеља према наведеном уговору о кредиту на дан 01.08.2014. године у износу од 43.589,34 КМ, односно на мјесец јануар 2022. године у укупном износу од 193.752,36 КМ слиједом чега је тужена обавезана да за укупан дужни износ кредита од 193.752,36 КМ сачини отплатни план, уз примјену фиксно уговорене камате од 7 %. Тужена је обавезана да тужитељу надокнади трошкове парничног поступка у износу од 4.740,00 КМ.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 169858 15 Гж од 22.12.2016. године жалба тужене је усвојена и првостепена пресуда преиначена, тако што је захтјев тужитеља у цјелости одбијен. Тужитељ је обавезан да туженој надокнади трошкове парничног поступка у износу од 4.558,60 КМ.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду побија тужитељ због погрешне примјене материјалног права са приједлогом да се побијана пресуда преиначи.

Одговор на ревизију није поднесен.

Ревизија није основана.

Предмет спора у овој парници је захтјев тужитеља: да се утврди да су ништаве одредбе члана 2, 3. и 12. Уговора о дугорочном кредиту број 1633-3-77149/06 од 25.12.2006. године; да се утврди да је укупно задужење тужитеља по том кредиту на дан закључења уговора износ од 243.884,20 КМ; да се утврди да је укупно задужење тужитеља на дан 01.08.2014. године у износу од 43.589,34 КМ, односно на мјесец јануар 2022. године у укупном износу од 193.752,36 КМ; да се тужена обавезе да за укупан дужни износ кредита од 193.752,36 КМ сачини отплатни план уз примјену фиксне уговорене камате од 7 %.

Одлучујући о захтјеву тужитеља, по проведеном доказном поступку, првостепени суд је утврдио: да је тужитељ (као корисник кредита) са туженом (као даваоцем кредита) дана 25.12.2006. године закључио уговор о дугорочном кредиту за инвестиционо улагање уз валутну клаузулу у CHF; да је висина кредитног пласмана изражена у износу од 200.000,00 КМ CHF или 243.884,20 КМ, заједно са законским затезним каматама; да је тужитељ на име отплате кредита туженој платио износ од 154.173,53 КМ; да је тужена дана 17.12.2012. године тужитељу доставила обавјештење о отказу уговора и навела да је у том моменту дуг тужитеља према туженој износио 294.804,07 КМ; да је одредбом члана 2. уговора уговорено да тужена тужитељу као кориснику кредита на основу одлуке Кредитног одбора тужене о одобравању дугорочног кредита за адаптацију дијела пословног објекта и куповине машине за рециклажу пластике уговара кредит од 200.000,00 CHF, што на дан одобрења кредита износи 243.884,20 КМ, а да се корисник кредита обавезује да ће одобрени износ кредита користити за ту намјену; да је чланом 3. уговора уговорено да ће тужитељ кредит вратити у року од 15 година, уз уговорено трајање кредита од 180 анuitета почев од преноса кредита у отплату; да је истом одредбом утврђена рата по уговору од 1.773,70 CHF која се обрачунава у CHF, а наплаћује у КМ, по средњем курсу тужене на дан уплате; да је чланом 3. уговора уговорена промјенљива каматна стопа, везана за годишњи ЛИБОР + 5,50 %, каматна маржа годшње, ЛИБОР фиксиран 31.12. за цијели дванаестомјесечни период заокружен на слиједећу већу четвртину, која у тренутку закључења уговора износи 7% годишње на износ кредита; да је одредбом члана 12. уговора тужитељ дао изричит пристанак на промјену каматне стопе под условима дефинисаним у члану 3. уговора.

На темељу тих чињеница, првостепени суд је закључио да је тужитељ заведен у заблуду у односу на одредабе члана 2, 3. и 12. спорног уговора, односно да није постојала добровољност за закључење таквих одредаба уговора којима је прописана промјенљива каматна стопа, па да се тиме, у смислу одредбе члана 103. Закона о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85 и 57/89 те "Службени гласник Републике Српске" бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04- даље: ЗОО), ради о ништавим одредбама уговора. Поред тога првостепени суд је становишта да су наведене одредбе уговора противне и одредбама члана 10, 11, 12, 13, 14. и 15. ЗОО, па из ових разлога усваја захтјев тужитеља за утврђење ништавости спорних одредаба уговора, налазећи при томе да није основан истакнути приговор помањкања активне легитимације на страни тужитеља. Слиједом тога, првостепени суд закључује да у конкретном случају нема мјеста примјени промјењиве каматне стопе, већ да се има примјенити фиксна каматна стопа, па имајући у виду податке из налаза вјештака финансијске струке, захтјев тужитеља усваја и у преосталом дијелу.

Одлучујући о жалби тужене, за разлику од првостепеног суда, другостепени суд је становишта да нису доказани наводи тужбе да је предметни уговор закључен супротно законским одредбама о аутономији воље, па је утврдио да су странке постигле сагласност о закључењу уговора, у смислу одредаба члана 72. став 1. и члана 26. и 28. ЗОО, те да су својом вољом уговориле испуњење у страниој валути. Утврђујући да је такво испуњење у складу са одредбом члана 395. ЗОО и да није дошло до повреде начела једнаке вриједности давања, другостепени суд је закључио да оспорене одредбе уговора нису ништаве. Сагласно том утврђењу, изјављену жалбу је усвојио и првостепену пресуду преиначио, тако што је одбио захтјев тужитеља за утврђење да су ништаве спорне одредбе уговора, а слиједом тога и захтјев тужитеља за утврђење његове обавезез уз примјену фиксне каматне стопе.

Одлука другостепеног суда је правилна и законита и ревизионим наводима није доведена у озбиљну сумњу.

Одредбом члана 10. ЗОО је прописано да су стране у облигационим односима слободне, у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја, да своје односе уреде по својој вољи, уз поштивање начела равноправности у том односу (члан 11. ЗОО). Уговор је закључен кад су се уговорне стране сагласиле о битним састојцима уговора (члан 26. ЗОО), а изјава воље за склапање уговора мора бити учињена слободно и озбиљно (члан 28. став 2. ЗОО).

У конкретном случају, према утврђењу нижестепених судова, између тужитеља (као корисника кредита) и тужене (као даваоца кредита) је дана 25.12.2006. године закључен уговор о дугорочном кредиту за инвестиционо улагање уз валутну клаузулу у CHF, односно уговор о кредиту прописан одредбом члана 1065. ЗОО. Овим уговором банка се обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено вријеме, за неку намјену или без утврђене намјене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати у вријеме и на начин како је утврђено уговором. Предметним уговором тужитељ и тужена су се сагласили о битним елементима уговора (висини износа који се даје на име кредита, намјена кредита, почетак, рок и начин враћања, уговореној редовној камати и начину њеног обрачуна, те затезној камати у случају да корисник кредита своје обавезе не измири у року). По том уговору тужена је тужитељу исплатила износ од 243.884,20 KM, што на дан одобрења кредита по средњем курсу који је тада важио одговара одобреном износу кредита од 200.000,00 CHF.

Предметни уговор је закључен са валутном клаузулом у CHF. Тужитељ приговара допуштености примјене наведене клаузуле и на томе заснива захтјеве у овој парници.

Валутна клаузула је правно допуштен вид заштите банке повјериоца из уговора о кредиту од штетних тржишних и инфлаторних промјена реалне вриједности новчаних средстава стављених на располагање кориснику кредита. Правно допуштење уговарања валутне клаузуле има утемељење у одредби члана 395. ЗОО која прописује ако новчана обавеза гласи на плаћање у злату или некој другој страниој валути, да се њено испуњење може захтијевати у домаћем новцу према курсу који важи у тренутку испуњења обавезе, а њена је функција очување реалне тржишне вриједности пласираних новчаних средстава путем уговора о кредиту. Ни другим материјално-правним прописима који

регулишу ову област (као Закон о банкама) није забрањено уговарање валутне клаузуле.

Према томе, у Републици Српској кредитни послови се могу закључивати и реализовати тако да се кредитни износ исплати у КМ и конституише обавеза враћања примљеног у тржишној противвриједности одређене валуте (у конкретном случају CHF).

Предметни уговор због своје дугорочности (период од 15 година) има и елементе алеаторности, због чега уговорне стране морају исказати посебну пажњу приликом његовог закључења. Међутим, објективно гледајући, управо због те дугорочности (вишегодишњег трајања уговора о кредиту), ни банка ни корисник кредита нису у прилици да у вријеме закључења уговора реално сагледају сва будућа тржишна кретања курса валуте обрачуна, па подједанко сnose посљедице алеаторности таквог уговора. Раст курса CHF, као примјењеног валориметра, није могао представљати предвидљиву и реалну процјену банке, нити израз њених лукреативних намјера да по том основу стекне несразмјерну имовинску корист на штету примаоца кредита.

Из тих разлога се не могу прихватити ревизиони наводи којима се истиче да у моменту закључења уговора на страни тужене није било савјесности нити поштења. Не може се прихватити ни становиште првостепеног суда, на које се тужитељ позива у ревизији, да на његовој страни није било слободне воље за закључење уговора, односно да је доведен у заблуду у погледу правне природе и посљедица уговорене валутне клаузуле, јер како је већ речено ни тужена у моменту закључења уговора није могла сагледати будућа тржишна кретања курса валуте обрачуна – CHF, односно у коначном правне и економске посљедице уговарања валутне клаузуле. Уосталом, све кад би се и прихватило да је тужитељ у погледу своје преговарачке позиције и разине обавјештености код закључења уговора био у слабијем положају у односу на банку, код чињенице да наводима тужбе (тужитељ у доказном поступку није саслушан у својству парничне странке) не спори да је уговор прочитао, имајући у виду јасне законске одредбе које ррегулишу уговор о кредиту и могућност уговарања валутне клаузуле, требале су му бити јасне правне посљедице закључења уговора (да ће рата кредита зависити од кретања наведене валуте).

Према томе, правилно је становиште другостепеног суда да нису испуњени законски услови за утврђење ништавости спорних одредаба уговора о кредиту, при чему је потребно рећи да одредбом члана 12. уговора (за коју се такође тражи утврђење да је ништава) није ни уговорена валутна клаузула, односно иста не дефинише битне елементе уговора, већ је њоме уговорен клаузула о начину примјене члана 2. и 3. уговора.

Стога економске и правне посљедице енормног раста курса швајцарског франка, које су настале након закључења предметног уговора о кредиту, а за вријеме његовог важења (којима се бави првостепени суд), представљају објективне непредвидиве околности које су настале током трајања уговорног односа и које су до те мјере отежале испуњење обавезе корисника кредита да су објективно довеле у питање и сврху даљег опстанка самог уговора. Међутим, те околности, ради заштите начела једнакости узајамних давања, савјесности и поштења, представљају законски основ за раскид или измену предметног уговора у смислу одредбе члана 133. ЗОО (како није постављен

захтјев у овој парници) и наступања правних посљедица из члана 132. ЗОО, а не могу бити основ за утврђење ништавости спорних одредаба уговора о кредиту (како гласи захтјев тужитеља).

Произлази, да другостепени суд није погријешо када је усвојио жалбу тужене и првостепену пресуду преиначио тако што је одбио захтјев тужитеља за утврђење ништавости спорних одредаба уговора, а слиједом тога и захтјев за утврђење задужења тужитеља без примјене валутне клаузуле. Другачији закључак не може исходити позивање ревидента на одредбу члана 210. ЗОО, уз истицање да је на страни тужене дошло до енормног обогаћења, јер је потраживање тужене (које је оспорено предметном тужбом) утемељено у одредбама уговора. Поред тога, примјена ове законске одредбе не може довести до утврђења ништавости уговорне одредбе, већ, уз испуњење услова прописаних овом одредбом, само до обавезивања на исплату.

Према томе, побијана пресуда, супротно ревизионим наводима, је заснована на правилној примјени материјалног права. Стога је изјављена ревизија одбијена, примјеном одредбе члана 248. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13).

Предсједник вијећа
Дарко Осмић

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Амила Подрашчић